

Romana, zoo luidde haar lijfspreuk. Sinds sloeg zij op het rechts-terrein denzelfden weg in als op wijsgeurig terrein. Zooals zij hier de wijsbegeerte van Aristoteles als geheel overnam en haar enkel een christelijk kopstuk opzette, zoo nam ze daar ook het Romeinsche recht als geheel over, niet beseffend, wat met haar eigen leer strijdige beginselen zij daarmee op haar erve overbracht. Wel schiep ze ook hier haar eigen canoniek recht, maar in wezen was ook dit niet meer dan een kopstuk, een reeks amendementen en supplementen op het Romeinsche recht. En met dat lapmiddel was de fout niet te herstellen. Alleen waar de uitwerking der wijsgeerige en sociale beginselen in onmiddellijk, openlijk conflict kwam met de leer der Schrift, werden zij terzijde gesteld of gewijzigd. Maar waar dit minder duidelijk was, werden ze kortweg gerecipieerd.

Zoo werd, om één voorbeeld te noemen, het Romeinsch risico-beginsel van het „casum sentit dominus” als grondslag van het verbintenissen-recht ongewijzigd overgenomen. In de Romeinsche maatschappij paste dat beginsel uitnemend en werkte het uitnemend, daar was dominus alleen de pater familias, en trof hem dus ook de casus zijner onderhoorigen. Maar toen het christendom, dat in elk individueel mensch den beelddrager Gods eerde, gansch andere sociale opvatting bracht, moest dat beginsel fataal werken. Eeuwen lang heeft het in de christelijke landen onrecht gewrocht, tot eindelijk in den jongeren tijd de aansprakelijkheid van spoorweg-maatschappijen het doorbraak-punt eener andere leer is geweest, waarop de ongevallenregeling en andere maatregelen gevolgd zijn. En nog maar ten deele is men geslaagd om aan den noodlottigen klem te ontkomen, voor enkele bepaalde punten vond men heul, maar nog worstelt onze wetenschap in het leerstuk van de aansprakelijkheid tot schadevergoeding buiten overeenkomst en onrechtmatige daad vruchteloos om een nieuw algemeen beginsel te vinden, dat past in een maatschappij als de onze, die op christelijk-zedelijken grondslag is gebouwd. En zoo ging het op zooveel andere punten.

Zoo werd ook de wilsleer voor het objectieve recht in de